

VINCZE Fanny Rose
Joghallgató, demonstrátor
PTE ÁJK

DOI: 10.15170/DIKE.2017.01.01.10

A Jászkun szabadság

A törvényesség helyi sajátosságai a Jászkun kerület népi kultúrájában (1682 – 1876)¹

A jászkun népesség tekintélyes hagyományokat halmozott fel a 19. századra. A Jászkun kerület lakóit különleges kegyben részesítette az 1861-ben kiadott Ideiglenes Törvénykezési Szabályok 17. §-a. Magyarországon egyedülálló módon a hitvestársi és özvegyi öröklésre valamint az özvegyi jogra vonatkozóan a jogalkotó történelmi megfontolásból egy engedményt tett, amikor kimondta: „*a jászkun kerületben fennállott szabályok ott jövőre is zsinórmértékül fognak szolgálni*”. Ezzel a rövid és határozott kijelentéssel a jászkunok ősi kiváltságaik egy részét tovább örökíthették a 19. század második felére is. Az olvasó mégis joggal teszi fel a kérdést, ugyan milyen egyedülállónak számító öröklési szokásokkal rendelkeztek a jászkunok, hogy ilyen mértékű védelemben részesültek? A választ *Bánkiné Molnár Erzsébet* adja meg „A Jászkun szabadság” című könyvében.

A helyi autonómiával rendelkező jászok és kunok szorosan összefonódó társadalmának kovásza a szabadságtudat, amely mindenkor elválaszthatatlan volt a hovatartozás tudatától. A jászkunok erős érzelmi köteleket formáltak közösségi szinten a jobbágysorba süllyedést követő jogtipráskor, amire válaszul, mintegy ellenállásként megszületett a „*jászkun szabadság*” eszméje. A gondolat egyformán átszötte a Jászkunság organikus – család, rokonság, komaság, különféle gazdasági célra összeállt kompániák stb. – és szervezett közösségének hétköznapi életét.

Elhamarkodott lenne elkönyvelni ezt a sokrétű művet egy újabb, jogszokásokkal foglalkozó tanulmányként. A mondanivalója jóval több ennél. A szerző kitűnő érzékkel vezeti be az olvasót a Jászkunság örökségébe. Egészen a Német Lovagrend és a török hódoltság időszakától kezdve érlelődött a jászkunok életét behálózó szokások és jogszokások szövevénye. A szerző a jogrendszer minden részletének különös figyelmet szentel, amelynek a gyümölcseként egy átfogó képet kaphattunk az önálló etnikumú jászkunok jogi örökségéről. A nemzedékek együttélésére és konfliktusaira a jászkunok megoldása a középkori autonómiában gyökerezett, amiből az idők haladtával újabb és újabb kiváltságok váltak ki. Ezzel kapcsolatban érdemes megemlíteni az igazságszolgáltatás szerepét a Jászkunságban, amely egyedi módon alkalmazkodott a helyi viszonyokhoz. A hatóság által alkalmazott megtorlás sajátos formában jelent meg a közzvélemény-büntetésekben. A lakosság erkölcsi nézeteit sértő magatartást gyakran gúnyverssel vagy éppen megszólással büntették. Érdekes módon az egyházi előjárók felekezettől függetlenül, kötelező érvényű előírásokat alkothattak, amelyek a helyi hatóság és lakosság körében egyaránt megkérdőjelezhetetlen magatartási szabálynak számítottak. A könyvben megismerhetjük a Jászkun kerület eladása után jobbágysorba süllyedt jászkunok szokásainak és jogszokásainak továbbélését és kiteljesedését helyi jogszabályokban, amelyek a közigazgatási területen lakók számára kötelező

¹ BÁNKINÉ Molnár Erzsébet: A Jászkun szabadság, A törvényesség helyi sajátosságai a Jászkun kerület népi kultúrájában (1682-1876). Jogi Kultúrtörténeti, Jogi Néprajzi Kiskönyvtár 3. Szekszárd 2017 234 pp.

erejű jogi normákba, *Statutum*ba lettek foglalva. Az emberi élet minőségét oly mértékben befolyásoló előírások egyediek voltak minden településen, és az évszázadokon keresztül alkalmazkodtak a közjogi körülményekhez, még a jászkun redempció, úgynevezett megváltás után sem sokat változtak az országos viszonyokhoz képest.

A jászkunok szokásait és jogszokásait kötelező erőre emelő *Statutumok* önmagukban nem fedik le egyszerre a Jászkunság sokszínű és gazdag társadalmi viszonyait. Ahogy a mai jogszabályokban sem térnek ki a helyi, mindennapi élet ügyes-bajos dolgaira, a *Statutumokban* sem találunk kielégítő magyarázatot a magánjogi viszonyokra, föld- és szőlőbirtoklás jogi alapjára vagy az erkölcsi normákra. A közösségi együttélés irányadó szokásai még így, törvényi erő nélkül is fennmaradtak a levéltári fondokban. *Bánkiné Molnár Erzsébet* különös társadalmi érzékenységről tett tanúságot, amikor az írott emlékeken kívül a történeti ikonográfiát, vallási tárgyú festményeket sem zárta ki a jogi kultúrtörténet forrásai közül. A szerző hosszú évek szorgalmas munkájával összegyűjtötte a már-már feledésbe vesztett tanácsi jegyzőkönyveket, közigazgatási iratokat és az úgy nevezett *Liber Fundikat*, azaz a jászkunok földkönyveit, hogy hű képet alkothassunk a Jászkunságról.

Bánkiné Molnár Erzsébet olyan élenken tudta feltárni a 19. századi Jászkunság mindennapjait, hogy szinte visszarepíti az olvasót szőlőhegyekre a legeltető juhász rováspálcája mellé, ahol a hagyományok az emberekben éltek tovább, mindenféle hivatali instrukció nélkül. A könyv különlegességét a szerző egyedülálló megközelítése adja az egyszerű emberek mindennapi szokásai és jogszokásai tekintetében. Szinte csepp a tengerben az olyan munka, amely az interdiszciplinaritás talaján nemcsak a történelemtudomány tárházát tudta bővíteni, hanem a jogi kultúrtörténet és a jogi néprajz számára is maradandó értéket alkotott. „A Jászkun szabadság” című mű méltó módon örökíti meg a jászkun jogélet hagyományait.